

Питання технічного розвитку студентів на заняттях з музичного інструменту (фортепіано)

У статті розглянуті питання навчання гри на фортепіано, а саме розвиток технічних умінь і навичок піаністів–початківців. Автор звертає увагу на звукові та ритмічні труднощі, що зустрічаються у практичній роботі зі студентами.

Ключові слова: фортепіанна техніка, технічні навички та вміння.

Основу предмету «Музичний інструмент» складає процес навчання гри на фортепіано. Цілі курсу та програмні вимоги передбачають вивчення фортепіанного репертуару, який з року в рік поступово ускладнюється.

Виконання на фортепіано як творчий процес можливо лише при технічній готовності студента до відтворення нотного тексту, досягнення вільного володіння матеріалом для втілення художнього задуму автора. Тому в курсі «Музичний інструмент» завданням першочергової важливості є освоєння і вдосконалення техніки володіння інструментом, тобто фортепіанної техніки.

В музично-методичній літературі багато уваги приділяється питанням вдосконалення технічних навичок гри на інструменті. Зокрема, в методичних розробках Г.Падалки, О.Рудницької, О.Щолокової, Г.Ніколаї наголошується на важливості технічної підготовки у структурі професійного музичного виховання. Методична література має в своєму розпорядженні велике число публікацій про природу фортепіанної техніки, закономірності її формування, шляхи технічного розвитку піаніста. Відбитий у літературі багатющий досвід відомих піаністів-виконавців і педагогів, їх індивідуальна методика оволодіння фортепіанною технікою представляють цінний пізнавальний матеріал для педагога. Вибираючи конкретні методи, прийоми роботи для розвитку індивідуальної виконавської техніки, педагогу необхідно враховувати також властивості особистості студента, його характер, темперамент, волю.

Мета даної статті – розглянути можливі прийоми розвитку технічних умінь та навичок студентів при навчанні гри на фортепіано.

Що ж таке фортепіанна техніка? Є техніка в широкому (естетичному) і вузькому (виконавському) сенсі слова. Техніка в широкому розумінні - це вміння виконавця виразити те, що він хоче, його здатність втілити задумане у звуках. У вузькому розумінні - це швидкість і точність пальців, їх побіжність і спритність. У своєму дослідженні ми спираємось на трактування фортепіанної техніки у вузькому розумінні.

З якими проблемами зіштовхується викладач музичного інструменту в практичній роботі? Одне з найважливіших завдань, що стають перед викладачем-піаністом при роботі зі студентом, що не має ігрової практики - це вироблення вміння безпомилково, чисто й точно потрапляти пальцями на ті клавіші, які позначені в нотному тексті. Це залежить від того, наскільки впевнено студент орієнтується на клавіатурі інструмента, наскільки добре він з нею знайомий. Педагог повинен зосередитися на виключенні з гри студента неточностей, “чіплянь” сусідніх клавіш, невлучень на потрібні клавіші. Важливо грати на інструменті чисто, акуратно, точно.

В початковий період формування основних технічних умінь і навичок студент грає повільно. Налагоджуючи доцільні ігрові рухи, освоюючи клавіатуру, пристосовуючись до нових для себе умов діяльності, студент виконує твори переважно в повільних темпах. Темп виконання повинен бути таким, щоб у граючого постійно зберігалось відчуття, що кожен палець потрапляє точно на необхідну клавішу, стає на неї міцно і впевнено, не зачепивши ніяку іншу. Це означає, що швидкість виконання залежить від рівня професійної підготовки піаніста, ступеню знайомства з даним музичним матеріалом, завченості тексту, його технічної складності і т.д. Початковому піаністові зі всією серйозністю слід ставитися до гри в повільному темпі, який необхідний для роботи піаніста, налагодження доцільних і зручних ігрових рухів, точної постановки кожного пальця на необхідну клавішу, і в остаточному підсумку, вироблення основних технічних умінь і навичок.

Малодосвідчені піаністи припускаються поширеної помилки при розучуванні твору: грати повільно й міцними пальцями не означає грубо, різко, жорстко, зі стукотом. Завжди варто стежити за звуковою стороною ігрового процесу. «Форте» піаніста повинно бути глибоким, красивим, а не різким, викрикуючим. «Піано» - м'яким, співучим, наповненим, а не поверховими. Для цього необхідно стежити, щоб вся рука граючого, від кисті до передпліччя й плечового поясу, була вільна від м'язової напруги.

Працюючи над фортепіанною технікою студента, викладач повинен спеціально зосередитися на боротьбі з надмірною фіксацією м'язів, що виникає на різних ділянках тіла студента. При цьому слід пам'ятати від чого виникають затиски. Зазвичай затиски виникають від надмірної напруги плеча, ліктя й кисті граючого. Тому, завдання педагога—домогтися від студента «скидання» цієї напруги в руках та інших ділянках тіла.

Як добитися того, щоб інструмент у студента не звучав різко й грубо? Викладачеві варто стежити, щоб починаючий піаніст не штовхав пальцем клавішу, не стукав і не бив по ній. Потрібно м'яко, щільно і глибоко занурювати пальці у клавіші, при цьому кисть повинна зберігати округлу форму. Як відмічалось вище, безпосередньо пов'язана зі звуком, зі звучанням інструмента під пальцями

виконавця повільна гра. Саме вона закладає основу необхідних піаністові рухово-технічних умінь і навичок. Однак, звукова сторона фортепіанної техніки виховується не тільки на кантиленних п'єсах, і не тільки в процесі роботи над художнім репертуаром (сонати, поліфонічні твори, варіації, п'єси). Звукова сторона техніки піаніста виховується завжди, при будь-яких видах роботи за інструментом, у тому числі й при грі етюдів, гам, арпеджіо.

Робота над звуковою стороною фортепіанної техніки включає і формування у піаніста навички абсолютно рівної гри. Студент повинен уміти грати зовсім рівним звуком. Це необхідно для подальшого досягнення піаністом барвистого багатства і різноманітності виконання. Поступове «крещендо», як і поступове «димінуендо» припускають на попередніх стадіях роботи піаніста ідеально вирівняну звукову основу. Технічні труднощі рівної гри полягають у тім, що пальці людини від природи різні по своїй довжині, силі і рухливості. Перший і другий пальці сильніші, четвертий, п'ятий - слабші. Особливо слабкий четвертий палець. До того ж, вся права рука звичайно сильніша за ліву. Добиватися рівного звучання слід, розвиваючи слабкі пальці. Тут корисні спеціальні вправи для слабких пальців: трелі для 3- 4- 5 пальців. Для уникнення м'язових перенапружень у студентів такі вправи слід починати з найповільніших темпів, і лише надалі темп можна поступово прискорювати.

Проблема рівної гри піаніста разом зі звуковими має ще й ритмічні труднощі. Відмічено, що більшість рухово-технічних помилок, неточностей у студентів виникає там, де вони поспішають, прискорюють гру. Тому будь-якій технічній роботі студента над яким-небудь важким епізодом, пасажем повинно передувати ритмічне вирівнювання музичної тканини.

З проблемою фортепіанної техніки пов'язані і рухи рук піаніста. Якщо уважно проаналізувати, чому у студента не виходить яке-небудь важке місце, то можна помітити, що студент не підготовлений зробити необхідний рух в ігровому процесі. Наприклад, нерівна гра гам пояснюється необхідністю підкладання 1-го пальця, про яку студенти згадують в останню мить, коли потрібно вже безпосередньо використовувати 1-й палець, натискаючи потрібну клавішу. Готувати цю зміну пальцевої позиції краще, по можливості, раніше, а не в самий останній момент. Руки піаніста повинні робити під час гри безліч дрібних, непомітних оку рухів, змінюючи своє положення на клавіатурі, щоб зустрічати труднощі, що безперервно чергуються в ігровому процесі в найбільш зручній позиції.

Таким чином, педагогу слід учити студентів передбачати подумки майбутні труднощі, фактурні складнощі, зміну пальцевих комбінацій і завчасно готувати до них руки.

Це далеко не повне коло проблем технічного розвитку піаніста. Завдання викладача - в кожному конкретному випадку знайти найкраще рішення й

реалізувати його у своїй практичній діяльності. При цьому варто пам'ятати, що без свідомого й цілеспрямованого розвитку фортепіанної техніки студентів неможливо досягти яких-небудь практичних результатів у мистецтві гри на фортепіано.